

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

kezben'tárol

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	<i>IV/1681-11/2014</i>
Erkezett:	2015 FEBR 25.
Példány:	<i>1</i>
Melléklet:	<i>db</i>
Kezeliiroda: <i>du</i>	

██████████ úr részére

XX-1/8/1/(2015)

██████████
elnök

Alkotmánybíróság

Budapest

Donáti u. 35-45.

1015

Tárgy: Az alkotmányjogi panaszokkal kapcsolatos kérdésekre vonatkozó válaszok

██████████
Az Ön által felvetett, alkotmányjogi panaszokkal kapcsolatos kérdésekre az alábbi válaszokat adom:

1. *Kérhet-e a pénzügyi intézmény ellenértéket az adóstól, ha tényleges pénzváltásra került sor és a pénzügyi intézmény részéről tényleges szolgáltatásra került sor? Hogyan lehet ezt bizonyítani?*

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény 3. § (1) bekezdése kimondja az ún. árfolyamrés semmisségét. Szemben az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötésekkel, a 3. § nem állít fel megdönthető vélelmet.

Árfolyamrészről a törvény alapján akkor lehet szó, amikor a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárolásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási árfolyam, vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő árfolyam alkalmazását írta elő.

A törvényi szabályozás előzményeként hivatkozni kell az Európai Unió Bíróságának a C-26/13. sz. ügyben 2014. április 30-án hozott ítéletére. Az ítélet 75. pontja szerint a 93/13. irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében foglalt világos és érthető megfogalmazás követelménye alatt nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételeknek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie a fogyasztó számára. Ez alatt ugyanis azt is érteni kell, hogy a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására

vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

Ennek alapján a Kúria 2/2014. PJE jogegységi határozatának 3. pontja az alábbiakat mondja ki: A folyósításkor a pénzügyi intézmény által meghatározott vételi, a törlesztésekkor pedig az eladási árfolyamok (különnemű árfolyamok) alkalmazása tisztességtelen, mert ezekkel szemben nem áll a fogyasztónak közvetlenül nyújtott szolgáltatás, így az számára indokolatlan költséget jelent. E rendelkezések azért is tisztességtelenek, mert alkalmazásuk gazdasági indoka a fogyasztó számára nem világos, nem érthető, nem átlátható. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekben szereplő vételi és eladási árfolyamok, mint átszámítási árfolyamok helyett az Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama válik a szerződés részévé a Ptk. 231. § (2) bekezdésében meghatározott diszpozitív törvényi rendelkezésre tekintettel, mindaddig, amíg kógens törvényi rendelkezés nem lépett azok helyébe.

A jogegységi határozat indokolása ezt a következőkkel egészíti ki: A deviza alapú kölcsönszerződéseknel a pénzügyi intézmény a kölcsönt általában az általa, vagy más pénzügyi intézmény által alkalmazott deviza vételi árfolyamon folyósítja, míg a fogyasztó a törlesztésekkor a pénzügyi intézmény deviza eladási árfolyama figyelembevételével törleszt (különnemű árfolyam). Tekintve, hogy egy adott időpontban a vételi árfolyam mindig alacsonyabb, mint az eladási, így a fenti szerződéses rendelkezés alapján a pénzügyi intézménynek bevétele, míg a fogyasztónak kiadása keletkezik. A folyósításkor vételi, a törlesztésekkor pedig eladási árfolyam alkalmazása tisztességtelen, mivel ez az átszámítási árfolyam meghatározás egyoldalú és indokolatlan hátrányt jelent a fogyasztó számára a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megsértésével. A Kúria a 6/2013. PJE határozat 1. pontjában egyértelműen úgy foglalt állást, hogy *deviza alapú kölcsönszerződések esetén úgy a folyósításkor, mint a törlesztésekkor átváltásra nem, hanem csak átszámításra kerül sor. Így tehát a deviza alapú kölcsönszerződésekben szereplő különmemű árfolyamok mögött tényleges, a fogyasztó számára közvetlenül nyújtott pénzváltási szolgáltatás nincs.* E rendelkezések azért is tisztességtelenek, mert alkalmazásuk gazdasági indoka az átlagos fogyasztó számára nem világos, nem átlátható. Az ilyen módon történő árképzés nehezíti, hogy a fogyasztó tisztán lássa az őt terhelő fizetési kötelezettséget, azt, hogy azok hozzávetőleges mértékével előre számolni tudjon. Így függetlenül attól, hogy a szerződésekben jellemzően nyelvtanilag egyértelműen, félre nem érthető módon szerepel a különmemű árfolyam alkalmazásának ténye, az nem felel meg az Európai Unió Bíróságának ítélete által is értelmezett világos és egyértelmű szabályozás követelményének.

A fentiekből azonban az következik, hogy ha a pénzügyi intézmény részéről tényleges pénzváltásra került sor, amely mögött pénzváltási szolgáltatás állt, akkor a 2014. évi XXXVIII. törvény 3. §-ában foglalt rendelkezések alkalmazására nem kerülhet sor. Az árfolyamrés ennek alapján csak akkor tisztességtelen, semmis, ha a hitelező részéről tényleges pénzváltásra nem, csupán átszámításra került sor. Amennyiben azonban a fogyasztóval kötött szerződés lehetővé tette a fogyasztó számára, hogy abban a pénznemben fizessen, amiben akar, illetve, amelyből egyértelműen kiderül, hogy a pénzügyi intézmény részéről tényleges pénzváltási szolgáltatás történt, akkor az idézett törvényi rendelkezés alkalmazására nem kerülhet sor.

Ugyancsak nem tekinthető semmisnek az a kikötés, amely alapján a pénzügyi intézmény a saját deviza középárfolyamát alkalmazta. Erre a pénzügyi intézményeknek a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (rég. Hpt.) adott lehetőséget. Erre

tekintettel veszi ki a törvény hatálya alól a 2014. évi XXXVIII. törvény 3. § (3) bekezdése a saját középárfolyam esetkörét.

2. *Mi az oka annak, hogy a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamán kell az átváltást elvégezni és nem minden banknak külön-külön a saját deviza-középárfolyamán?*

Ennek egyik oka, hogy bár a régi Hpt. lehetővé tette a pénzügyi intézmények számára a saját deviza középárfolyam alkalmazását, azzal az összes pénzügyi intézmény nem élt.

Egy másik fontos ok, hogy a Kúria 2/2014. PJE határozata szerint amennyiben egy szerződéses kikötés semmis, helyébe a diszpozitív jogszabályi rendelkezés lépnek (feltéve, hogy van ilyen). A jogegységi határozat indokolásának 3. pontja szerint: Az Irányelv 6. cikk (1) bekezdésének az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ítéletben kifejtett értelmezése szerint, amennyiben a szerződés a tisztességtelen szerződési feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, *a tisztességtelen feltételt a nemzeti jog diszpozitív rendelkezése helyettesíti. A magyar jog vonatkozó diszpozitív rendelkezését a Ptk. 231. § (2) bekezdése tartalmazza, amely szerint a más pénznemben meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam alapulvételével kell átszámítani. Ez pedig nem a pénzügyi szolgáltatók deviza vételi, eladási vagy közép árfolyama, hanem a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama.* A Ptk. vonatkozó rendelkezésének megalkotásakor, 1959-ben ugyanis Magyarországon a kötött devizagazdálkodás keretei között más árfolyam nem is létezett. A „fizetés helyén... érvényben levő árfolyamnak” nyilvánvalóan olyan árfolyam tekinthető, melyből csak egy van Magyarország területén, az pedig kizárólag a Magyar Nemzeti Bank által meghatározott hivatalos devizaárfolyam. A Kúria ezen jogértelmezését támasztja alá a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény 11. §-ának (1) bekezdése, a 2011. évi CCVIII. törvény 10. § (1) bekezdése illetve a 2013. évi CXXXIX. törvény 22. §-ának (1) bekezdése is. A hivatkozott törvények eltérő hatályossággal, de azonosan rendelkeznek arról, miszerint a Magyar Nemzeti Bank külföldi pénznemre forintra és forintnak külföldi pénznemekre való átszámítására vonatkozó hivatalos árfolyamokat jegyez és hoz nyilvánosságra. A 2014. március 15-től hatályos 2013. évi V. törvény (új Ptk.) 6:45. §-ában foglaltak is a fenti értelmezés helytállóságát erősítik, mely rendelkezések az új Ptk. hatálybalépése előtt hozott szerződésekre nem irányadóak, de a jogértelmezés számára iránymutatásul szolgálhatnak. Az új Ptk. hivatkozott rendelkezése szerint „a más pénznemben meghatározott pénztartozást a teljesítés helye szerinti jegybank által a teljesítés idején meghatározott árfolyam – ha ilyen nincs, a pénzügyi árfolyam - alapján kell átszámítani”.

Amikortól azonban az adott deviza alapú kölcsönszerződés tekintetében a szerződéskötést követően az átváltási árfolyam előzőekben ismertetett diszpozitív szabályozását kógens jogszabályi rendelkezés váltotta fel, az átszámítási árfolyamokra már ez utóbbi az irányadó. Ilyen kógens rendelkezést tartalmaz pl. a Hpt. 2010. november 27-étől hatályos, az egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. tv. 1. §-ával módosított 200/A. §-a.

3. *Mi a pontos oka a kötelező keresetmódosításnak, miért kell a megállapítási kereset mellett kötelezően kérni az érvénytelenség jogkövetkezményeinek a levonását is?*

A régi Ptk. 239/A. §-a mondta ki először, hogy a fél a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (részbeni érvénytelenség) megállapítását a

bíróságtól anélkül is kérheti, hogy az érvénytelenség következményeinek alkalmazását is kérné. Ez a szabályt a 2012. május 26-ától kellett alkalmazni.

Ezt a rendelkezést vette át a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (új Ptk.) 6:108. § (2) bekezdése.

Arra a tényre, hogy a régi Ptk. idézett rendelkezése a gyakorlatban már korábban is nehézségeket okozott, a Kúria 5/2013. PJE határozata is utal.

Az Igazságügyi Minisztériumban alkotmányossági aggályok merültek fel a régi Ptk. 239/A. §. valamint az új Ptk. 6:108. § (2) bekezdésével kapcsolatban. Különböző okok miatt azonban akkor nem kerülhetett sor ezeknek a rendelkezéseknek a hatályon kívül helyezésére.

Ehhez képest a 2014. évi XL. törvény (ún. elszámolási törvény) 37. §-a a devizahiteleket érintő perekben előírja, hogy a felperesnek - az érvénytelenség bíróság általi megállapítása mellett - az érvénytelenség jogkövetkezményei alkalmazását is kérnie kell. Ennek a rendelkezésnek – amely visszatérést jelent a régi Ptk. 2012. május 26-a előtt hatályos szövegéhez – a háttérben elsődlegesen az állt, hogy a régi Ptk. 239/A. § (2) bekezdése nyújtotta lehetőséggel a felperesek számos esetben visszaéltek. Az érvénytelenségi jogkövetkezmények alkalmazásának az elmaradása visszaélészerű joggyakorláshoz vezetett, amely elsődlegesen a devizaperekben jelent meg.

Ennek következtében ugyanis az a helyzet állt elő, hogy a felperesi adós a jogerős ítéletet követően beszüntette a teljesítést. A szerződés egészének az érvénytelenségét kimondó jogerős bírói ítéletek következtében a szerződés biztosítékai is megszűntek, amely alapján az adós kezdeményezhette a földhivatalnál az ingatlanát terhelő jelzálogjog törlését. Több esetben a felperesi kereseti kérelem nemcsak a kölcsönszerződés, hanem annak biztosítékai érvénytelenségének a megállapítására is irányult. Mindezek alapján – a Kúria 5/2013. PJE határozatára is tekintettel – a hitelezőnek egy újabb pert kellett (volna) indítania, amelyben az érvénytelenség jogkövetkezményeinek a levonását kéri a bíróságtól. A hitelező helyzete azonban ekkora már jelentősen elnehezült volna, hiszen biztosítékait már ezt megelőzően elveszítette. Mindez már a hitelező tulajdonhoz való jogát érintő kérdés.

4. A devizakölcsön szerződések érvénytelenségének a jogkövetkezményeiről

Az elszámolási törvény 37. § (1) bekezdése közvetve tartalmaz egy jogalkotói állásfoglalást abban a kérdésben, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések érvénytelensége esetén milyen érvénytelenségi jogkövetkezmények alkalmazására kerülhet sor. A jogalkotó álláspontja szerint ezeknél a szerződéseknél az eredeti állapot helyreállítása fogalmilag kizárt, ehelyett a szerződés érvényessé nyilvánítására, vagy a régi Ptk. szerinti hatályossá nyilvánításra kerülhet csak sor.

Erre az egyértelmű jogalkotói állásfoglalásra azért volt szükség, mert a bírói gyakorlat nem tudta eldönteni, hogy a szóban forgó szerződések érvénytelensége esetén milyen jogkövetkezmény kerülhet alkalmazásra. Ezt világosan tükrözi a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának a kölcsönszerződések érvénytelensége esetén alkalmazható jogkövetkezményekről szóló összefoglaló véleménye is (elérhető: http://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeney_i.pdf).

Amint az az idézett összefoglaló vélemény 18. oldalán is olvasható: a joggyakorlat-elemző csoport – csekély szavazatkülönbséggel – többséginek tekinthető álláspontja szerint kölcsönszerződés teljes érvénytelensége esetén fogalmilag kizárt az eredeti állapot helyreállítása és csak a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítására melletti elszámolásnak lehet helye. Ezt az álláspontot támasztja alá a korábbi jogirodalom is (ld. Zoltán Ödön: *Kölcsönszerződés*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1972. 377-378.).

5. *A folyamatban lévő perek felfüggesztéséről*

A 2014. évi XXXVIII. törvény 16. §-a rendelkezik a folyamatban lévő perek felfüggesztéséről. Ez az intézkedés 2014 nyarán mintegy 12.000 pert érintett. Az elszámolási törvény 38-40. §-ai a további rendelkezéseket tartalmazzák a felfüggesztett perekre vonatkozóan. Ezek célja a felfüggesztett perek mielőbbi befejezése.

A folyamatban lévő perek felfüggesztésére azért volt szükség, mert mindaddig, amíg az elszámolásra sor nem kerül, az adós nincs abban a helyzetben, hogy pontosan meghatározza azt, hogy mit is követel (a felfüggesztett) perben. Az adós csak az elszámolás után lesz abban a helyzetben, hogy megfelelő információk alapján dönthessen a felfüggesztett per további sorsáról, illetve arról, hogy pontosan mit is követel a pénzügyi intézménytől a perben. Mindezek alapján a felfüggesztés alkotmányossági szempontból indokolt rendelkezés volt.

Budapest, 2015. február „24 .”

Tisztelettel:

Dr. Trócsányi László
miniszter
*